

Afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding vedr. punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

KKR Sjælland

April 2023

Indhold

Opsamling.....	2
Indledning.....	2
Social- og Boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen	3
Proces og metode.....	3
TEMA 1: Beskrivelse af aktuelle indsatser	3
Formål med beskrivelsen.....	3
Kommunerne i Region Sjælland oplevelse af behov for punktskriftindsatser	4
Kommunerne i region Sjællands aktuelle koordinering	4
TEMA 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen	5
Formål med beskrivelsen.....	5
Kommunerne i region Sjællands fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser	6
Kommunerne i region Sjællands fremadrettede organisering af indsatserne	6

Opsamling

Kort sammendrag af kommunernes tilbagemeldinger om aktuelle forhold og indsatser for målgruppen:

- Der er et begrænset antal børn og unge i målgruppen og en stor del af kommunerne har ikke været i kontakt med målgruppen i mange år.
- Grundet den begrænsede efterspørgslen på punktskriftindsatser er det svært at opretholde kompetencer og viden på området lokalt.
- Kommunerne med erfaring med målgruppen kontakter eksterne samarbejdspartnere, hvis der er brug for kompetencer på området.
- Der er etableret et godt samarbejde med eksterne samarbejdspartnere, som Kommunikationscentrene, Synscenter Refsnæs m.fl.
- Der er peget på at målgruppen for denne centrale udmelding tilskriver, at også det almene skoleområde skulle have været involveret, for at få det fulde perspektiv.

I forhold til den fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser fremhæver kommunerne:

- Samarbejdet i netværksgruppen "Børn og Unge" i regi af KKR Sjælland, hvor kommunerne i regionen mødes og har mulighed for vidensdeling og sparring, eksempelvis om emnet for nærværende rapport samt andre relevante emner.
- Idet der opleves at være potentiale for at udbrede viden om og styrke det praksisnære arbejde med børn og unge med synsnedsættelser, vil emnet blive behandlet særskilt i netværksgruppen, med deltagelse af kommunikationscentrene og Synscenter Refsnæs.
- Kommunerne i den sydlige del af regionen (Faxe, Guldborgsund, Lolland, Næstved og Vordingborg) har samarbejdsaftale med Synscentralen Vordingborg angående synsfaglig udredning, undervisning, vejledning, hjælpemiddelindsatser mv. til borgere med synshandicap, herunder børn og unge med alvorlig synsnedsættelse og behov for punktskrift.
- At Synscenter Refsnæs som garant for højt fagligt niveau prioriteres.

Indledning

Social- og Boligstyrelsen udsendte d. 27. september 2022 en Centrale Udmelding til landets kommunalbestyrelser vedr. *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse*. Social- og Boligstyrelsen kan udsende Centrale Udmeldinger for målgrupper og særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommuner eller regioner for at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud. Kommunalbestyrelserne i de 17 kommuner i region Sjælland afrapporterer i fællesskab på den Centrale Udmelding.

Social- og Boligstyrelsen udsendte den Centrale Udmelding vedr. *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse*, forbi de er bekymrede for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser.

Efter afrapportering til Social- og Boligstyrelsen vil følge en dialog mellem styrelsen og kommunalbestyrelserne med henblik på at kortlægge, hvorvidt der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser til målgruppen. Nærværende afrapportering samler besvarelser fra kommunerne i region Sjælland.

Social- og Boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen

Indsatsen/målgruppen beskrives i den Centrale Udmelding som *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse*. Social- og Boligstyrelsen angiver i den Centrale Udmelding, at:

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med alvorlig synsnedsættelse og deraf manglende læsesyn. Det er børn og unge med isoleret synsnedsættelse og således uden yderlige funktionsnedsættelser. De højt specialiserede punktskriftindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne, regionerne og landsdækkende.

Proces og metode

Social- og Boligstyrelsen har anmodet om, at kommunerne i region Sjælland dels beskriver deres koordination og samarbejde på tværs af regioner og på landsplan, dels at de beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser. For at kunne beskrive dette arbejde bedst muligt er der gennemført en spørgeskemaanalyse blandt kommunerne, med udgangspunkt i de spørgsmål som ønskes belyst. Endvidere har der være en dialog med de 3 kommunikationscentre i region Sjælland via udbydernetværket i regi af rammeaftalen, og der har været dialog med Synscenter Refsnæs. Endvidere er der sket koordination mellem rammeaftalesekretariatene.

Efter denne proces, er der sket følgende:

- Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering hos kommunerne, kommunikationscentrene og Synscenter Refsnæs
- Afrapporteringen er behandlet i styregruppen for rammeaftalen Sjælland og K17
- Afrapporteringen er godkendt i KKR Hovedstaden den 23. juni 2023

TEMA 1: Beskrivelse af aktuelle indsatser

Formål med beskrivelsen

Social- og Boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse? Herunder også:

- 1) *Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (fx mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?*
- 2) *Hvordan koordineres punktskriftindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (fx i forbindelse med forskellige overgange)?*

Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse?

Kommunerne i Region Sjælland oplevelse af behov for punktskriftindsatser

Begrænset antal i målgruppen

Tilbage meldingen fra kommunerne i region Sjælland er, at det er en målgruppe, som de ser meget sjældent. Dette stemmer fint overens med et estimat af repræsentationen af målgruppen blandt de 17 kommuner. Der er i alt 9 børn og unge i målgruppen, fordelt på 8 kommuner, der bruger punktskrift og dermed har brug for en punktskriftindsats i region Sjælland.

På baggrund af det meget begrænsede antal inden for målgruppen er kendskabet lille, og flere kommuner melder tilbage, at der ikke er grundlag for at de enkelte kommuner har medarbejdere med specialiserede kompetencer i forhold til punktskrift. Kommunerne er enige om, at løsningen etableres omkring det enkelte barn / unge med synsnedsettelse, og at kommunerne sætter pris på et godt samarbejde med kommunikationscentre og med Synscenter Refsnæs.

Kommunerne får besked direkte fra Synsregisteret, når et barn tilmeldes Synsregisteret. Tilmeldingen til Synsregisteret sker typisk via øjenlæge eller synskonsulent fra lokalt kommunikationscenter.

I drøftelserne med bidragsyderne er der skabt fokus på nogle mulighedsrum i forhold til målgruppen. I forhold til en generel strategi om inklusion, er det børn og unge der almindeligvis går i almindelig daginstitution og almindelig grundskole. Det vil sige at målgruppen følger de almindelige læringsmål, men værktøjet er et andet. Det er således en meget lille gruppe af børn og unge, som har brug for at blive understøttet didaktisk, på anden vis, end flertallet. Synscenter Refsnæs peger i forlængelse heraf på, at generelt set gælder det for børn i målgruppen, at de lærer at læse for sent, de læser for langsomt, og de læser for dårligt i forhold til potentialet.

Kommunerne peger på at der opleves stor tryghed ved de udbydere der er på området, herunder samarbejdet med kommunikationscentre og Synscenter Refsnæs i forhold til punktskrift til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Overgange i et ungt liv

Kommunerne fremhæver, at det ved børn og unge med synsnedsettelse, gælder præcis som ved andre børn og unge, er ekstra vigtigt at være opmærksom, når det kommer til overgange i barnet/den unges liv. Metoderne til at sikre gode overgange er som for andre børn og unge med et handicap netværksmøder, hvor alle relevante aktører deltager og hvor der fælles arbejdes for at sikre en god overgang for den unge.

Kommunerne i region Sjællands aktuelle koordinering

Koordination med Kommunikationscentre og Synscenter Refsnæs

Kommunerne fortæller om positive samarbejder med Kommunikationscentre, hvor børnesynskonsulenter varetager en del af koordinatorrollen i forhold til indsatserne omkring barnet/den unge, og varetager kontakten til flere af de kommunale indsatser, som barnet/den unge modtager. Børnesynskonsulenterne varetager derudover bl.a. undervisning, rådgivning og vejledning i barnets nærmiljø.

Samarbejde med Kommunikationscentre kan også inkludere udredning i forbindelse med, at et barn optages i synsregisteret. Kommunerne følger i stor grad Kommunikationscenterenes anbefalinger i forhold

til om et barn eller en ung med et synshandicap har brug for støtte i skolen o.l. – det gælder både ved de børn og unge, der bruger punktskrift og de der ikke gør. Det er Kommunikationscentrene, der er specialisterne på området, og ikke kommunerne, hvorfor kommunerne har brug for samarbejdet med Kommunikationscentrene. Det er dog ikke alle Kommunikationscentre, der har kompetencer til stede lokalt i forhold til punktskriftundervisning.

Kommunerne og Kommunikationscentrene samarbejder også med Synscenter Refsnæs, som leverer specialrådgivning på synsområdet, og er VISO KaS leverandør. Her udbydes kurser, udredning, synsvejledning i kommunerne, ophold til børn og unge med særlige behov m.v. Af øvrige indsatser der koordineres på tværs af kommunerne nævnes bl.a. camps hvor børnene/de unge mødes (med deltagelse af synskonsulenter og lærere) og lærer hinanden at kende samt lærer fx om teknologi, musik e.l.

Udvikling i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud

KL's Koordinationsforum følger løbende udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede. På området for børn og unge med alvorlige synsnedsættelser bliver Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) fulgt tæt. Der bliver årligt udarbejdet en rapport, der sætter fokus på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, og formålet er at følge og potentielt udpege konkrete tilbud, hvor der er grund til at være bekymret for den fremadrettede bæredygtighed.

Kvalifikationer på almenområdet

Almenområdet, der her dækker over daginstitutioner og skoler, varetager oftest undervisning af børn med synsnedsættelse – det sker da kommunerne arbejder ud fra inklusionsstanken. Opgaven i forhold til punktskriftindsatser varetages ved rådgivning og vejledning fra børnesynskonsulenterne.

Når det kommer til kompetencer og ressourcer hos personalet på almenområdet, kan der være en udfordring. Børn skifter almindeligvis lærerteams ca. hvert 3. år (indskoling, mellemtrin og udskoling), dette vanskeliggør fastholdelse af viden. Indsatserne der behandles i nærværende centrale udmelding relatere sig rigtig meget til det almene skoleområde. Ideelt set var det almene skoleområde også hørt, de kan have yderligere gode pointer. Evt. ved at koble et skolechefnetværk på ex. i BKF regi.

TEMA 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Formål med beskrivelsen

Social- og Boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede punktskriftindsats til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser? Herunder også:

- 1) *Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser?*
- 2) *Hvordan sikres det fremadrettet at børn og unge med alvorlig synsnedsættelse i alle dele af landet imødekommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af punktskrift.*

Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede punktskriftindsatser til stede til målgruppen?

Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding? Herunder også:

- 1) *Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?*
- 2) *Hvilke tiltag har kommunerne i regionen selv mulighed for at iværksætte?*

Kommunerne i region Sjællands fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser

Ikke behov for nye tilbud

Kommunerne er forstående over for Social- og Boligstyrelsens bekymring for de højt specialiserede punktskriftindsatser, men kommunerne kan ikke sikre yderligere brug af de højt specialiserede tilbud, end til de målgrupper, hvor der er behov herfor. Det kræver en national indsats at sikre børnene/de unge i målgruppen en fyldestgørende udvikling med et veletableret punktskriftmiljø mv. – det kan ikke sikres fra kommunalt niveau, da målgruppen er for lille.

Kommunerne i region Sjællands fremadrettede organisering af indsatserne

Netværk blandt kommunerne

Kommunerne er alle repræsenteret i netværksgruppen "Børn og Unge" i regi af Rameaftale Sjælland. Netværket sparre om konkrete udfordringer og deler viden, i forhold til eksempelvis små målgrupper, eller faglige udfordringer, herunder også målgruppen for nærværende afrapportering.

Koordinering ved brug af rammeaftalesamarbejdet

I regi af netværket, kommunikationscentrene og Synscenter Refnæs er der enighed om, at der er et mulighedsrum i forhold til at styrke indsatsen. Derfor er det aftalt, at der i løbet af 2023 arrangeres et dialogmøde, hvor målgruppen og samarbejdet omkring denne drøftes, med fokus på at understøtte indsatsen. I forbindelse hermed har netværket rakt ud til det almene undervisningsområde, der ideelt set også skulle være involveret i denne aktuelle centrale udmelding.

Højt specialiserede tilbuds tilrettelæggelse af indsatser og kapacitetstilpasning

De specialiserede tilbud med indsatser rettet mod målgruppen af børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og behov for punktskriftindsatser opfordres til at fortsætte dialogen med kommunerne. Således kan det sikres, at indsatserne i større grad tilrettelægges og kapaciteten tilpasses, så behov hos målgruppen efterkommes.

Driftsherrerne af de højt specialiserede indsatser til målgruppen opfordres til at have opmærksomhed på efteruddannelse og kompetenceudvikling af personalet, og sikre at tilbuddene er opdaterede på den nyeste forskning og viden på området.

Landsdækkende vidensmiljø

Kommunerne benytter sig af de landsdækkende vidensmiljøer på synsområdet fx forankret på Synscenter Refsnæs, der sikrer løbende opdatering af viden på området og videreformidling til kommunerne om fx teknologi, metoder mv. Et landsdækkende vidensmiljø på synsområdet vurderes at være en

hensigtsmæssig og effektiv måde at sikre implementering af ny viden og opkvalificering af de kommunale medarbejdere på bl.a. almenområdet, som er i kontakt med målgruppen.

Både de højt specialiserede tilbud og kommunerne skal have opmærksomhed på at sikre, at viden og erfaringer hos de højt specialiserede tilbud implementeres i både almene og specialtilbud i kommunerne, og dermed sikre vidensdeling med kommunerne.

I praksis anbefales det, at den enkelte kommune i samarbejde med lokalt kommunikationscenter og/eller Synscenter Refsnæs laver en plan for den enkelte punktlæsende elev, så det sikres, at elevens læringsmiljø varetages af personale med viden om pædagogisk arbejde med børn og unge med alvorlig synsnedsættelse, herunder punktskrift.